

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

Педагогикалық сериясы
1997 жылдан бастап шығады

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

Педагогическая серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-2661

№ 4 (2020)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPYU00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

Бас редакторы – главный редактор

Бегентаев М. М.

д.э.н., профессор

Заместитель главного редактора

Ответственный секретарь

Пфейфер Н. Э., *д.п.н., профессор*

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Абибуллаева А.,

д.п.н., профессор

Бурдина Е. И.,

д.п.н., профессор

Жумагаева Е.,

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

К. К. Мукашева

Торайғыров университеті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.

**ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ДӘСТҮРЛІ ӘНДЕРІНІҢ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ**

Бұл мақалада автор қазақ халқының ерекше мәні бар әнінің ролін ашады: жан дүниесі, шынайылығы арқасында ол адамдардың жан дүниесіне терең әсер етеді, Отанын, халқын, табиғатын сүюге үйретеді, музыкалық-поэтикалық талғамды дамытады. Халық әні-бұл өнердің өзіндік түрі ғана емес, бұл қоғамдық сананың ерекше формасы және халықтың күнделікті өмірінің ажырамас бөлігі.

Халықтың музыкалық мәдениетінің негізі – ән. Әннің жандануы әрқашан халықтық музыкалық өзіндік сананың басталуымен сәйкес келеді. Әнде оқиғалар, фактілер, күнделікті шындық құбылыстары айқын және әр түрлі көрінеді. Әндерден халық шығармашылығының өкілдері музыкалық ырғақ ережелерін, көңіл-күйді дамытады, белгілі бір этникалық топқа тән ерекше музыка осы мәліметтерге негізделген.

Кілтті сөздер: салт әндері, тұрмыс-салт, зерттеушілер, халық педагогикасы, дәстүр.

Кіріспе

Қазақ халқының әуен өнер – дүйім жұртшылыққа жағымды әсер етіп, әр адамға күш-қуат сыйлап келді, толғау, терме, нақыл әндері және үйлену, еңбек, шаруашылық, кәсіп болып жіктеледі. Қазақ әндерінің қай жанрын алмасақ та, өнегелі өсиет арқылы, ізгілікті мейірбандыққа, татулық пен бірлікке, адамгершілікке, байсалды мінез-құлыққа, сикырлы ақылдылыққа насихаттап отырады. Сонымен бірге, қазақ халқының тарихын, өмір сүру тіршілігінің сан қилылығын, қоғамдық көзқарастарын, ақыл-ойының жиынтығын танытады. Әннің бұл түрлерін тұрмыс-салт жырларынан туғандығы жайлы зерттеушілер өз зерттеулерінде дәлелдеген. Қазақ халқының әуендік шығармашылығы өзінің саңғасырлар бойындағы дамуында әуен тілінің бейнелеу құрамы жағынан негізінен, екі бағытта

вокалдық және аспаптық әуен түрінде қалыптасты. Бірінші – терме сарынды және кең тынысты созып айтатын шалқымалы әннің түрлері де, екіншісі – домбыра, қобыз және басқа үрлеп ойнайтын аспаптарда орындалатын, көбінесе, белгілі бір оқиғаға байланысты болып келетін күйлер [1].

Нәтижелер және талқылау

Кеңес өкіметіне дейінгі дәуірдегі қазақ қоғамындағы рухани өмірінің маңызы белгілі ауыз екі әуен мәдениетінің, дұрыс жағдайларда қалыптасуы, сондай-ақ, көшпелі өмір және ауыл тұрмысының көптеген тұрақты дәстүрлері халық әуен өнері қайраткерлерінің бірнеше түрін қалыптастырды. Олар – акындар, жыршы-жыраулар, әншілер мен өлеңшілер, күйшілер мен ертекішілер, сықақшылар және басқалары. Әдетте, олар көбінесе өзінің негізгі өнеріне қоса басқа да бірнеше өнердің иесі болды. Кеңес өкіметіне дейінгі қазақ әуенінің зерттеушілері өз еңбектерінде әуендік фольклордың өміршеңдігін баяндағанымен, халық өнерінің кәсіби қайраткерлері туралы аз да, сирек жазылды. Ал, төменде аттары аталған бірнеше әншілер мен күйшілер, халық әуенінің көптеген классикалық шығармаларының авторлары 19 ғасырда өмір сүргендері анық. Олар: Құрманғазы Сағырбаев (1806–1879), Дәулеткерей Шығаев (1820–1887), Біржан сал Қожағұлов (1832–1894), Мұхит Мералиев (1847–1918), Абай Құнанбаев (1845–1904), Жаяу Мұса Байжанов (1835–1929), Тәттімбет Қазанғалов (1815–1862), Ықылас Дүкенов (1843–1916) және басқалары. Олардың шығармалары халықтың рухани мүддесіне сай келген сүйікті шығармалары болды, бірақ олардың жиналуы және жазылынып алынуы тек кеңес өкіметі кезінде ғана жүзеге асырылды. Жиырмасыншы жылдары Орта Азия және Қазақстанның, әуендік фольклорын жинауға ерекше ықыласын көрсетті [2].

Белгілі әуен зерттеушісі әрі жинаушысы А. В. Затаевич қазақ даласын аралап, жүріп, екі мыңға жуық ән-күйлер жазылды. А. В. Затаевич «Қазақ халқының мың әні», 1931 жылы «Қазақтың бес жүз әні мен күйлері» бұл күнде де тарихи маңызы зор еңбектері бар. М. Горький, А. Затаевичтің еңбегін жоғары бағалай келіп, қазақтың ән-күйлері болашақ композиторлар үшін еңбектерінің қайнар көзі екенін дәлелдеген. Басылым ерекшелігі – мұнда көптеген белгілі халық әндерінің сөздері табылып, жазылған. А. Затаевич бастаған үлкен істі отызыншы жылдары Д. Мацуцин, Б. Ерзакович, Е. Брусиловский, А. Жұбанов, Л. Хамиди бертін, М. Төлебаевтың жалғастырып, ән-күйлерді нотаға түсті. Қазақ Республикасы Ғылым академиясының корреспондент мүшесі, өнертану ғылымының докторы, республикаға еңбек сіңірген өнер қайраткері, композитор, әуен зерттеушісі, профессор Б. Ерзакович өзінің бар күш жігерін табиғи қабілетін қазақ әуенінің өнеріне жұмсауды мақсат етті. Б. Г. Ерзакович аз уақыт ішінде бес жүзге жуық ән-күй

жазып, оның екі жүзден аса әуенін әншілердің фортепианоның сүйемелімен айтуына өңдеді. Ол осымен ғана тоқталып қоймай, халық әншілерін бұдан да көп жинап алу мақсатымен республика облыстарына сапарға шықты. Сөйтіп, ол Семей, Солтүстік Қазақстан, Павлодар, Ақмола және Қарағанды облыстарын аралап шығып, қазынасына 2500-ден астам ән мен күүді нотаға түсірді, біразын радио таспаларға жазып берді. Б. Г. Ерзаковичтің өзі жинақтаған қазақтың ән мен күү туындыларына, оның орындаушыларына алғаш рет толық сипаттама бергендігін ерекше атап айтқан жөн [4].

Экспедиция кезінде халықпен қоян-қолтық араласа жүрген Б. Г. Ерзакович қазақ әуенінің Кенен Әзірбаев, Естай Беркімбаев, Шәкір Әбенев, Қали Байжанов, Жүсіпбек Елебеков секілді аса дарынды өкілдерімен де тығыз қарым-қатынаста болды. Атақты Естай ауылында болған сәтінде былай әңгімелеген: «Табиғатында өте байсалды, өз әндерімен өзге авторлардың әндерін салмақты саздылықпен шырқайтын Естай әйгілі «Қорланды» орындағанда бөлекше толқып кетеді. Тіпті радиоға жазу кезінде де әннің шарықтай шырқалатын тұстарында көзіне жас түсті. Тегі, жас шағында қалың мал төлей алмай сүйіктісімен айырылған жан трагедиясы оны өмір бойы толқытып өтсе керек». Б. Г. Ерзакович отызыншы жылдардың өзіндік өзі жинақтаған көптеген халық әндерін әуендік аспаптар сүйемелінде орындауға өңдеді. Мұндай әндер сол кезде радиодан көп орындалып айтылды. Ал елуінші жылдардан бастап оларды жүйелі түрде зерттеу басталды. Зерттеуші ғалымның терең білімінің арқасында дүниеге келген «Қазақ халқының ән мәдениеті» монографиясы, «Қазақ совет халық әндері» атты әуендік-этнографиялық жинағы шығарылды. Б. Г. Ерзаковичтің Ахмет Жұбанов және Мәриям Ахметовамен бірлесіп жазған «Советтік қазақ музыкасы» деген еңбегі Қазақ ССР Ғылым академиясының Шоқан Уәлиханов атындағы сыйлығына ие болды [1].

Тұрмыс-салт әндері адам баласының өмірге келіп ержетіп, есеюі, қаза болуы сияқты елеулі кезеңдерге, уақиғаларға байланысты туды. Нәрестенің өмірге келуі, әр шаңырақты қуанышқа толтырып, шілдехана жасалып, ат қойылады. Кіндігі түскен баланы 5-6 күннен соң бесікке салып, түрлі ырым-жоралғылар жасалған. Ал бесікке салынған баланың өсіп жетілуінде бесік жырларының тәрбиелік маңызы зор. Бесікке салынған бөбек анасының сүйіспеншілікке толы, жанға жағымды нәзік әуеніне балқып, төтті ұйқыға кетеді. Бесік жырларының құрылымы қарапайым болғанымен, сазы жан тебірентер мамыражай, әрі көркем болып, жас сәбидің нерв жүйелеріне, жалпы психикасына жағымды әсер етеді, көңіл-күйін орнықтырады. Ананың бесіктегі нәрестесін уата отырып айтқан игі тілектері, болашаққа деген жақсы үміттерін сүтімен, әлдиімен ерте бастан-ақ құлағына құйылып ер жетеді. Балалар мен жастардың әндері көшпелі өмір сүрген халықтың

күнделікті тіршілігіне байланысты туындаған. Балалардың өздеріне қоршаған табиғаттағы жан-жануарлармен, құстардың дыбысын, іс-әрекеттерін қызық көріп бейнелегендері «Асау мәстек», «Қоғый гөк», «Соқыр теке» және сол сияқты түрлі ойын элементтерінде кездесіп отырады. Осы ойындардың әндері де бала табиғатына сай, ойнақы, көңілді, ширақ болып келуі олардың әуендік-эстетикалық қабілеттерімен, мөнерлеп ән салу дағдыларын дамытуға септігін тигізіп отырған. Ал «Қамажай» сияқты жастардың ауыл арасындағы той-томалақ, алтыбақан және басқа ойындарында айтылатын әндері оларды әсерге бөлеп, әнге деген ынта-ықыласын қанағаттандырып, сүйіспеншілігін арттырды. Балалар мен жастар әндерінің бәріне тән ерекшеліктері олардың, ойнақылығы, эмоциялық көңіл күйінің көтеріңкілігі, дидактикалық мән мағынасы күнделікті оқу тәрбие жұмыстарында пайдалануға өте қолайлы жағдай жасаған. Еңбек, шаруашылық, кәсіп әндері мазмұны жағынан бірнеше түрге бөлінеді және тақырыбы мен поэтикалық орындалатын еңбек, шаруашылық түріне байланысты.

Қазақ халқының негізгі кәсіпшілігі төрт түлік малмен байланысты болғандықтан, оның өмір тіршілігінде үлкен орын алады. Халық төрт түлік малды құт санаған және Шопан ата – қойдың, Жылқышы ата – жылқының, Сексек ата – ешкінің, Ойсыл қара - түйенің, Зеңгі баба – сиырдың пірі ұғынып табынған. Аңшылық, саяткерлік әндері жігіттің арманы болған жүйрік ат, қыран бүркіт, алғыр тазы, сұлу қызға деген ғашықтық сезім арқау болып, мінсіз сұлулық, шынайы мөлдір сезім, жан-жануар, табиғат сұлулығын дәріптейді. Егіншілік әндері Наурыз мерекесіне байланысты тақырып елеулі орын алды. Сабантой кезінде «Кеусен», «Ат жел» сияқты әндер айтылған. Жұмысшы әндері Қарағанды, Қарсақпай, Жезқазған, Риддер шахталары мен рудниктері иелерінің зорлық-зомбылығы, жұмыскердің ауыр еңбектері, көрген меңхнаты тақырыптары арқау болған. Оған «Ауыр еңбек астында», «Ақшамды бермей қойды ғой» тәрізді әндерін жатқызамыз [4].

Үйлену әндері – қазақ халқының от басының тағдырына, жас буынның өсіп, мұрат-мақсатына жетуіне, арман-қайғысына ортақ әндері. Әдет-ғұрыпқа байланысты бұл әндердің өзі жар-жар, сынсу, қоштасу, жұбату, беташар, той бастар түрінде айтылады. Халықпен бірге жасасып, өркендеп келе жатқан бай салт-дәстүрінің ішіндегі өмірі – келін түсіру той-томалағы. Бұл жоралғы халқымыздың қадір қасиетін, өнеге өрісін, тұрмыс тіршілігін сонымен қоса адамгершілік-этикалық қағидаларын танытады. Халықтың педагогикалық шарттары мен талаптары беташарда мол көрініс беріледі. Жаңа түскен келінге тойдың ең көңілді кезінде өнеге түрінде айтылған. Беташар әдетте «Келін, келін келіп тұр, келін үйге кіріп тұр» деп басталып, келінге келген үйі мен

бүкіл ауылдың адамдарын таныстырып, олардың өмірдегі, ауыл арасындағы алатын орны мен беделі, мінез ерекшелігі әзіл мен нақыл сөздермен айтылады.

Ұлыс күндері еңбекпен тығыз байланысты әндер айтылған. Қазақ халқы ұлыс күнін «жыл басы» санайды. Бұл күндері жастар ойын-сауық құрып, қарт-қариялар еңбек адамдарына бата берген. Наурыз мейрамы күндері жарапазан айтылады. Жарапазан «Шахарзабан» – парсы тілінде шахар кезуші, тақыр, күлдіргі ақын деген ұғым. Бізде ол үй арасында кезіп жүріп ән айтушы болмақ. «Түсында келіп тұрмыз ақтап қана, жарапазан айтамыз мақтап қана» – деген жолдарға қарағанда, оны кейде жұптасып та айтатын болады. Жарапазан халық поэзиясының дәстүрінде жасалып мақтау ниеттестік, кейде әзіл - күлкіде болады. Бірде жыр, бірде қара өлең түрінде айтылып, басы хикаялау, мақтау, аяғы – алғыс, бата болып байқалады. Сый-сияпат көрсетпеген үй иелерінің бетіне салық қылып аямай сынайды. Жаназалау әндері – тарихи оқиғаларға, адам қазасына байланысты туындап, ел аузында сақталған естірту, көңіл айту, жоқтау сияқты салт әндері. Мұнда жеке адамның немесе бүкіл бір елдің көңіл-күйлерінің сан алуан толқыны бар. Жерімен, елімен, жарық дүниемен қоштасу әндері ел басына түскен ауыр күндерге байланысты туған. Оның өлген адамның тірі күнін де айтқан өсиеті түрінде кездесетін әндер [5].

Тұрмыс-салт жырларының бұл арнасын біз мұң-шер өлеңдері деп те айтамыз. Адамның көңіл-күйін, өмір құбылыстарын терең толғайтын жаназалау әндерінің тәрбиелік мәні бар әндер. Нақлиялы әндер қатарына, мысал, алғыс – бата, тілек, әндері кіреді. Бұл әндерде халық педагогикасының ең құнды жинақтары бар. Салт дәстүрлердің сәнін мәнін арттыра түсетін ән үлгілері – бата – тілек әндері. Шынайы халықтық сипатқа бөленген, бірақ кез-келген жайға арналып айтыла бермейтін бата – тілектің қарапайым тәрбиелік, тағлымдық мәнінің орасан зор екендігін оның өн бойындағы, ой ұшқырлығын, ақыл-парасатты, өмірлік тәрбиені, кемелдік пен көсемдікті шешендік пен шеберлікті байқауға болады. Ол өзі – терең философиялық астарымен ерекшеленіп тұрады. Күн шуақты болсын, Көлің суатты болсын! Қонысың өрісті болсын, Еккенің жемісті болсын! – деген бірер шумақтың өзінде көңілге көп жайды тиіп, оның халық тіршілігіндегі, тұрмысындағы орны мен рухани салмағын толық түсінгендей боламыз [6].

Нақлият әндерде аса бағалы дидактикалық бай тағлымдық қазына жатыр, қоғамдағы адам өмірін бағыттайтын жақсылық пен жамандықтың, әсемдік пен парықсыздықтың, моральдық, этикалық ұғымдарды жырлаған. Нақлият әндерінің бір түрі – мысал әндері. Оларда аллегория түрінде ақыл – кеңес, мораль мәселелері айтылады. Сондықтан халық жыршыларының шығармаларында параллелизм, астарлап айту, символикалар жиі кездеседі. Ақын-жырлар ән-жұмбақтардың екі түрде: біреуіне де жұмбақтай отырып,

қолма-қол жауабын беріп отырса, екіншісінде, халықтың өзі шешімін табуға арнап айтқан. Мысалы, ән жұмбақтарда салыстырмалы метаформалар мен антитездер көптеп кездеседі. Қиял ғажайып әндердің қатарына аңыз-әндері, өтірік өлеңдері де жатады. Олардың сюжеттік мазмұны әр түрлі болғанымен, негізінен халық өмірінен алынады. Қарапайым адамдардың болашаққа деген үміт – арманы, бақыт пен шыншылдық, ақиқат туралы сенімі арқау болып ән соңында дидактикалық ой-тұжырым мен байқаулар жасалып отырады.

Сатиралық-юморлық әндер ақын-жазушылардың орындауында халық тұрмысындағы келенсіздікпен күресте айбынды қаруға болады. Халық жаршылығы күні бүгінге дейін юморлық, әзіл-қалжың, әжуа әндерді шығарып келеді. Сан қилы әндерде жақсы әзіл, сын, сарказм, ирония кезігеді. Құрбы құрдастарына арналған достық шарждар, табыстары мен жетістіктеріне, олардың кәсіптік және мінездеріндегі кейбір қасиеттеріне тоқталады. Халық ақындарының ішінде өте көп таралған сатиралық әндерде адамдардың ақылы тарлығы, тәрбиесіндегі сорақы мінездерін аямай әжуалаған. Арсыз жалқаулықты, арсыздықты тамаша өткір теңеулермен шенеп-мінеген. Мысқылдың ең шарқау шегі – сарказм екені белгілі. Өткір сатиралық әндер Сүйінбай мен Бахардың, Баймағамбет сұлтанның қыздары мен әйелін мақта дегенде айтқан Шернияздың ирониялық әндерін жатқызуға болады. Сондай-ақ антитезге Т. Ізтілеуовтың, К. Тәкежановтың диалог, монолог түріндегі әзіл-қалжың, сатиралық әндерін атауға болады. Сатиралық әндер әрдайым кемшіліктермен күресу құралы ретінде өзінің қарапайымдылығы және стилінің айқындығымен, идеялық мазмұнының тереңдігі мен оқу-тәрбие жұмысының аса пәрменді құрал болмақ, әрі олардың азаматтық, қоғамдық мотивтермен, отансүйгіштік идеялармен үнемі байып отыруы жастар тәрбиесінде кеңінен пайдалануға кең жол ашады [6].

Қорытынды

Тарихи уақиғаларды суреттеу әндері халықтың тағдырына байланысты өмірлік маңызы бар көптеген оқиғаларды үлкен көркемдік дәрежеде бейнелеп отырған. Тарихи әндердің бір түрі – шежіре әндер, терме түрінде ата-бабаларымыздың тарихи шежіресін тарату мақсатында өмірге келгендер. Шежіре әуендерде ірі уақиғалар суреттелмегенімен, айбынды аталарымыздың кімдер екенін, кім-кімнен тарайтындығын анық көруге болады. Сонымен, тарихи әндер қазақ әуенінің үлкен бір бөлігін құрайды, тақырыптарының идеялық мазмұны күшті, халық есінен өткендегі тарихи жайлар үміт қалмай, ұл-қыздарымызды елін-жерін сүюге, ұлтжандылыққа тәрбиелеуге маңызы зор. Әлеуметтік – теңсіздік әндерінің тақырыптары қазақтың ән жанрларының әр түрлерінде көрініс тапқан. Олар әсіресе еңбек тақырыптарындағы сонымен бірге сатиралық әндерде көп кездеседі. Халық еңбектерінде демократиялық

бағыттарының дамуында болып, негізгі тақырыбында әлеуметтік мәселе басты орын алады. Өзінің құрылымы жағынан әлеуметтік – теңсіздік әндер лирикалық әндерге жақын болғанымен, өзінің мақсаттылығымен, интонациясының қаһарлығымен, мелодиясының айшықтылығымен және сергек те ширақ ырғағымен, кең диапозонымен ерекшеленеді. Ертедегі халық сүйген жанрдың бірі – эпикалық жырлар [7].

Эпос-идеялық, көркем мәні және композициялық құрлысы жағынан әуендік – поэтикалық фольклордың ең күрделі, ең ірі жанры. Өйткені оның негізінде халық тарихындағы қиялы-кылы кезеңдер, халық тағдырына байланысты ірі мәселелер алынған. Эпостарда қанатты философиялық сөздер жиі ұшырасады. Батырлар жырында кездесетін афоризмдер елге үлгі боларлықтай ерлік істі, қаһармандықты бейнелесе, ғашықтық жырларындағы қанатты сөздер, жырдың ішкі мазмұнына сай әр алуан лирикалық сезімдерге құрылған. Бұған Асан, Қазтұрған, Бұхар жыраулардан бастап, Махамбет, Базар жырау, Нұрым, Майлықожа, Нұралы, Жамбыл, Мұрын, Тұрмағамбет секілді сөз жүйріктерінің туындыларынан мол мысал келтіруге болады. Терменің ұлы міндеті – елге ізгі ұғымдарды тарату, халықты тарихтың тағылымы арқылы рухани жетілдіру, әрі эстетикалық ләззат беру. Терме өнерінің көркемдігі кемел, ғибараттылық қуанышы мол, асқақ та әдемі. Ерекше сүйкімді тыңдаушының құлағын елітіп, жүрегін билейтін сазы, әуені, өздеріне лайық мақамы мен ырғағы бар. Өзінің халыққа ерекше ұнамдылығымен, ғасырдың көркемдік даналығын таза қалпында бүгінгі қауымға жеткізуге мүмкіндігі молдығымен, өткен өмірдің ең жүрек жарды өсиетін, ата-бабалардың өмір сабағын, дүниетанымдылық құбылыстарға берген батасын, үміті мен арманын айта алатындығымен, терме өнері – рухани байлығымыздың, мәдениетіміздің заңды мұрагері. Жас буынды парасатқа, биік адамгершілік, сергектік, әдептілік, ата-бабаның үлгі-өсиетін, қағидасын қадір тұту кен ойлап үйренушілік, дүниетанымдық рухында тәрбиелеуде қызметі ерекше [8].

Пайдаланған деректер тізімі

- 1 **Ахметова, М.** Өн өнері және уақыт. – Алматы : Өнер, 1993. – 195 б.
- 2 **Ахметова, М., Жұбанов, А., Ерзакович, Б.** Советтік қазақ музыкасы. – Алматы : Ғылым, 1995. – 348 б.
- 3 **Ерзакович, Г., Қоспақов, З.** Қазақ музыка фольклорының тарихнамасы. – Алматы, 1986. – 233 б.
- 4 **Жұбанов, А.** Өн-күй сапары. – Алматы, 1976. – 164 б.
- 5 **Балтабаев, М.** Қазақ халқының музыкасы және студент жастар. – Алматы : Ана тілі, 1991. – 152 б.

- 6 Қазақ халқының тәлім-тәрбие тарихынан. – Алматы, 1992. – 224 б.
7 **Жұбанов, А.** Ән-күй сапары. – Алматы, 1976. – 164 б.
8 **Балтабаев, М.** Қазақ халқының музыкасы және студент жастар. – Алматы : Ана тілі, 1991. – 152 б.
9 Қазақ халқының тәлім-тәрбие тарихынан. – Алматы, 1992. – 224 б.
10 **Байділдаев, Ө.** Қанатты өнер. – Алматы : Жазушы, 1973. – 175 б.
11 **Балтабаев, М.** Қазақ халқының музыкасы және студент жастар. – Алматы, 2011.

References

- 1 **Ahmetova, M.** *Án óneri jáne ýaqyt* [Song art and time]. – Almaty : Art, 1993. – 195 p.
2 **Ahmetova, M., Jubanov, A., Erzakovich, B.** *Sovettik qazaq múzykasy* [Soviet Kazakh music]. – Almaty : Nauka publ., 1995. – 348 p.
3 **Erzakovich, G., Qospaqov, Z.** *Qazaq múzyka fólklorynyń tarihnamasy* [Historiography of Kazakh musical folklore]. – Almaty, 1986. – 233 p.
4 **Jubanov, A.** *Án-kúı sapary* [Song and Kui trip]. – Almaty, 1976. – 164 p.
5 **Baltabaev, M.** *Qazaq halqynyń múzykasy jáne stýdent jastar* [Kazakh folk music and student youth]. – Almaty : Native language, 1991. – 152 p.
6 *Qazaq halqynyń tálim-tárбие tarihyнан* [From the history of teaching and upbringing of the Kazakh people]. – Almaty, 1992. – 224 p.
7 **Jubanov, A.** *Án-kúı sapary* [Song and Kui trip]. – Almaty, 1976. – 164 p.
8 **Baltabaev, M.** *Qazaq halqynyń múzykasy jáne stýdent jastar* [Kazakh folk music and student youth]. – Almaty : Native language, 1991. – 152 p.
9 *Qazaq halqynyń tálim-tárбие tarihyнан* [From the history of teaching and upbringing of the Kazakh people]. – Almaty, 1992. – 224 p.
10 **Baidildaev, Ó.** *Qanatty óner* [Winged art]. – Almaty : Zhazushy, 1973. – 175 p.
11 **Baltabaev, M.** *Qazaq halqynyń múzykasy jáne stýdent jastar* [Kazakh folk music and student youth]. – Almaty, 2011.

Материал 29.12.20 баспаға түсті.

К. К. Мукашева

Педагогические основы традиционных песен казахского народа

Торайғыров университет,
Республика Казахстан, г. Павлодар.
Материал поступил в редакцию 29.12.20.

K. K. Mukasheva

Pedagogical bases of traditional songs of the Kazakh people

Toraighyrov University,
Republic of Kazakhstan, Pavlodar.
Material received on 29.12.20.

В данной статье автор раскрывает роль народной казахской песни, которая имеет исключительное значение: благодаря задушевности, искренности, она глубоко воздействует на душу людей, учит любить свою Родину, народ, природу, развивает музыкально-поэтический вкус. Песенное народное творчество – не просто своеобразный вид искусства, это особая форма общественного сознания и неотъемлемый компонент повседневного быта народа.

Основой музыкальной культуры любого народа является песня. Возрождение песни всегда совпадает с началом народного музыкального самосознания. В песне ярко и многообразно отражены события, факты, явления повседневной действительности. Представители народного творчества из песен вырабатывают правила музыкального ритма, лада, на этих данных основывается своеобразная музыка, присущая определенному этносу.

Ключевые слова: обрядовые песни, быт, исследователи, народная педагогика, традиции.

In this article, the author reveals the role of the Kazakh folk song, which is of exceptional importance: thanks to its sincerity, it deeply affects the soul of people, teaches them to love their Homeland, people, nature, develops musical and poetic taste. Song folk art is not just a kind of art, it is a special form of public consciousness and an integral component of everyday life of the people.

The basis of the musical culture of any nation is a song. The revival of a song always coincides with the beginning of folk musical consciousness. The song vividly and variously reflects events, facts, and phenomena of everyday reality. Representatives of folk art from songs develop rules of musical rhythm, fret, on these data the original music inherent in a certain ethnic group is based.

Keywords: ritual songs, everyday life, researchers, folk pedagogy, traditions.

Теруге 29.12.2020 ж. жіберілді. Басуға 11.01.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

2,93 Мб RAM

Шартты баспа табағы 38,0.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректорлар: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3720

Сдано в набор 29.12.2020 г. Подписано в печать 11.01.2021 г.

Электронное издание

2,93 Мб RAM

Усл.п.л. 38,0. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3720

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik.tou.edu.kz